

มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์

ว่าที่พันตำรวจโทหญิง กาญจนา ถาวรฟัง¹

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ²

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ มาตรการฟื้นฟูและเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายในคดีค้ามนุษย์ โดยศึกษาจากกฎหมายเปรียบเทียบทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย เพื่อหามาตรการและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมมาใช้เป็นแนวทางในการฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ ซึ่งต้องทนทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกาย และจิตใจ จากการถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพและ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การกระทำดังกล่าวส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัว ชุมชนและสังคมด้วย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมอื่น นำมาใช้ในการฟื้นฟูและเยียวยา เพื่อการกลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนการทำความผิดและสามารถกลับไปดำรงชีวิตในสังคมตามปกติสุขต่อไป

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีบทนิยามความหมายผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์เป็นการเฉพาะ ทำให้การคุ้มครองเยียวยาผู้เสียหายซึ่งได้รับผลกระทบจากการทำความผิดฐานค้ามนุษย์อย่างเพียงพอ ซึ่งผลกระทบมิได้เกิดต่อตัวผู้ถูกกระทำโดยตรงเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัวด้วย จึงควรเพิ่มเติมนิยามความหมายผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์เป็นการเฉพาะในลักษณะของคำว่า “Victim” หมายถึง ผู้ตกเป็นเหยื่อ สำหรับมาตรการฟื้นฟูและเยียวยาในคดีค้ามนุษย์ แยกออกได้เป็น 2 กรณี กรณีแรก การเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทำความผิด เป็นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินซึ่งมีการช่วยเหลือโดยรัฐ และการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำความผิด กรณีที่สอง การบำบัดฟื้นฟูความเสียหายต่อสภาพจิตใจ อันเกิดจากความทุกข์ทรมานที่ได้รับจากการถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพ ลดทอนคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ มีบุคลากรในหน่วยงานของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ ให้สามารถกลับไปดำรงชีวิตกับครอบครัว ชุมชน และสังคมตามปกติ และไม่กลับไปเป็นผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์บางส่วนปฏิเสธที่จะเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพเพราะกระทบต่อการดำรงชีพเพื่อให้ผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์มีทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น จึง

¹นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

²ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ควรสนับสนุนให้องค์กรเอกชนด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วหรืออาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครองสวัสดิภาพร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และจากการศึกษาพบว่ากระบวนการพิจารณาในการรับฟังผลกระทบหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อร่างกายหรือจิตใจ และข้อวิตกกังวลหรือข้อคิดเห็นอื่นของผู้เสียหาย ตลอดจนพฤติกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบดุลพินิจศาลในการพิจารณาคดีหรือปล่อยชั่วคราว เพื่อเป็นการเคารพสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้เสียหาย ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายให้ผู้เสียหายสามารถแถลงข้อเท็จจริงดังกล่าวต่อศาลด้วยตนเอง เรียกว่า “ถ้อยแถลงอันมีผลกระทบต่อเหยื่ออาชญากรรม (Victim Impact Statements)” ซึ่งศาลควรได้รับฟังข้อเท็จจริงดังกล่าวจากผู้เสียหายโดยตรงและเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนอย่างเป็นธรรมจากผู้กระทำ ความผิดควรเพิ่มมาตรการคุ้มครองชั่วคราวเกี่ยวกับการจัดการสินทรัพย์ของผู้กระทำความผิด เพื่อห้ามการจำหน่ายจ่ายโอนสินทรัพย์หรือเงินตรา รวมถึงดอกผลของเงินหรือสินทรัพย์ที่เกิดจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ไม่ว่าจะมีการจำหน่ายจ่ายโอนหรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใดจะได้โอนไปเป็นของบุคคลใดหรือปรากฏหลักฐานว่าเป็นของบุคคลใดก็ให้ถือว่าเป็นสินทรัพย์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ อยู่ในข่ายของการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล และศาลมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดสินทรัพย์ไว้ชั่วคราว และเมื่อศาลเชื่อว่าสินทรัพย์ดังกล่าวเป็นสินทรัพย์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดสินทรัพย์เพื่อบังคับชดเชยค่าสินไหมแก่ผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ต่อไปและในขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเข้ามาให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ไม่ให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นการละเมิดสิทธิผู้เสียหาย จึงควรมีการจัดเก็บข้อมูลลงฐานข้อมูลกลางเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปฏิบัติหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

ABSTRACT

This thesis aims to study the concepts and theories of human trafficking. Restoration and remedial measures for victims of human trafficking cases By studying from the comparative law of both international law Foreign laws and Thai laws to find appropriate measures and guidelines to be used as guidelines for the rehabilitation and remedy of victims in human trafficking cases. Which must suffer both physically and mentally from being deprived of rights and freedom Human dignity Such actions affect family members. Community and society as well. Therefore, it is necessary to establish other appropriate legal measures used in rehabilitation and remediation to return to his previous position before committing an offense and can go back to living in normal society and continue to be happy.

According to studies, it has been found that Thailand still does not have a definition of a victim in a specific human trafficking case. Making adequate protection for victims who have been affected by human trafficking offenses Which the effect is not only directly on the male person But also affects the

family Should therefore add to the definition of the victim in the human trafficking case specifically as the word "Victim" means the victim For rehabilitation and remedial measures in human trafficking cases Can be separated into 2 cases. The first case, remedies for the damage caused by the offense Is a financial aid which is supported by the state And claims from the perpetrator. In the second case, treatment for mental damage Caused by suffering received from deprivation of freedom Reducing the value and human dignity By using safety protection measures There are personnel in the government agency responsible for the rehabilitation of victims in human trafficking cases. To be able to go back to life with the family Community and society as usual And not returning to be a victim of human trafficking cases Some refused to be protected. Because it affects living In order for the victim in the human trafficking case to have a wider variety of choices Should encourage private organizations in the prevention and suppression of registered human trafficking or volunteers to participate in the protection of welfare together with government officials And from the study, it was found that the consideration process for hearing the impact or damage that occurred to the body or mind And other concerns or comments of the injured person As well as any other related circumstances For the discretion of the court in the trial or temporary release In order to respect the rights of the injured person Should increase the provisions of the law so that the victim can declare the said facts to the court by himself, called "statements that have an impact on the Victim Impact Statements" in which the court should hear the facts directly from the victim And for the victim to receive a fair compensation from the offender should increase temporary protection measures regarding the offender's asset management To prohibit the sale, transfer of assets or currency Including the effect of money or assets resulting from the commission of human trafficking. Whether it is sold How many times have you paid, transferred or changed and whether it is in the possession of any person? Will be transferred to any person or evidence of being a person It is considered an assets related to human trafficking offenses under the jurisdiction of the court's judgment and the court has the power to temporarily seize or freeze assets. And when the court believes that such assets are assets related to the commission of human trafficking Let the court order to seize or freeze assets. In order to enforce compensation for the victims in the case of human trafficking and in the process of performing the duties of relevant officers. Which came to assist the victims in the human trafficking case, not to perform the duty as a violation of the rights of victims. Therefore, the data should be stored into the central database for use as information in performing the duties of the concerned person.

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และพฤติกรรมแนวคิดของคนในสังคม การเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน การเคลื่อนย้ายแรงงาน จากชนบทสู่เมืองหลวง เพื่อแสวงหารายได้ เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น สภาพสังคม เศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว การติดต่อสื่อสารที่ไร้พรมแดน เป็นตัวเชื่อมโยงสถานการณ์การค้า มนุษย์มีความรุนแรง มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น มีผู้คนจำนวนไม่น้อยถูกแสวงหาประโยชน์และถูกละเมิด สิทธิมนุษยชน ได้รับความเสียหายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ต้องทนทุกข์ทรมานจากถูกกดขี่ข่มเหง ไลรอนสิทธิเสรีภาพ ลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความสูญเสียดังกล่าวนอกจากตัว ผู้เสียหายแล้ว บุคคลในครอบครัว ชุมชน และสังคม ก็ได้รับผลกระทบเช่นกันซึ่งแม้รัฐจะมีมาตรการเยียวยา ช่วยเหลือความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยเป็นค่าตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นที่มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือ ด้านตัวเงิน แต่การเยียวยาความเสียหายอาจยังไม่เพียงพอสำหรับการกลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนมีการกระทำ ความผิด ซึ่งก่อนจะมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมอื่น นำมาใช้ในการฟื้นฟูและเยียวยา ดังนั้น เพื่อให้ การฟื้นฟูและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการทำความผิดฐาน ค้ำมนุษย์อย่างเพียงพอ สอดคล้องกับบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องและได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบที่ เกิดขึ้นอย่างแท้จริง จึงควรมีการนิยามความหมายผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์เป็นการเฉพาะ และกำหนดให้มี หน่วยงานเข้ามาดำเนินการเกี่ยวกับมาตรการในการฟื้นฟูและเยียวยาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อผู้เสียหาย หรือผู้ได้รับผลกระทบในคดีค้ำมนุษย์ สามารถเข้าถึงและมีทางเลือกที่หลากหลาย ได้รับการฟื้นฟูและเยียวยา อย่างแท้จริง เพื่อการกลับสู่ฐานะเดิมก่อนการทำความผิดและสามารถกลับไปดำรงชีวิตในสังคม ตามปกติสุขต่อไป

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ มนุษย์ทุกคนมีสิทธิและศักดิ์ศรี ความเสมออย่างเท่าเทียมกัน และสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่มีมาตั้งแต่กำเนิด ไม่อาจโอนแก่กันได้ และใครจะมาล่วงละเมิดมิได้ และหากสิทธิถูกรบกวนกระเทือนย่อมได้รับการรับรอง และคุ้มครอง โดยสิทธิดังกล่าวนี้ได้รับการบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ มนุษยชน และมีการพยายามออกกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อรับรองคุ้มครองสิทธิดังกล่าว รวมถึงการ บัญญัติคุ้มครองสิทธิในการที่จะไม่ถูกแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบของการค้ำมนุษย์ และให้นิยามของ การค้ำมนุษย์เพื่อที่จะปกป้องคุ้มครองผู้เสียหายหรือเหยื่อในความผิดฐานค้ำมนุษย์ เพราะรูปแบบของการ กระทำความผิดดังกล่าว เป็นการกระทำลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ขัดต่อสิทธิมนุษยชน เพื่อป้องกัน และปราบปรามและคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ ได้มีการตรากฎหมายระหว่างประเทศไม่ว่าจะ เป็นอนุสัญญาของสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติจัดตั้งในลักษณะองค์การพิธิตารเพื่อ ป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ำมนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อ ต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติจัดตั้งในลักษณะองค์การปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานของ ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบกบฏตรสหประชาชาติเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์

มาตรการในการต่อต้านการค้ามนุษย์ก่อนมีพิธีสารเพื่อป้องกันและปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะหญิงและเด็กปี ค.ศ. 2000 มาตรการเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ในปัจจุบันตามพิธีสารเพื่อป้องกันและปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะหญิงและเด็ก ค.ศ. 2000 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 เพื่อต่อต้านการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์และให้ความคุ้มครองและเยียวยาเหยื่อจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และเพื่อให้ประเทศสมาชิกนำบทบัญญัติดังกล่าวไปบัญญัติและบังคับใช้ภายในประเทศของตน ประเทศไทยได้นำเอาหลักกฎหมายดังกล่าวมาบัญญัติเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ดังปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และเมื่อคดีค้ามนุษย์ที่มีความสำคัญและกระทำความผิดของผู้ถูกระทำเป็นอันมาก จึงมีการบัญญัติการดำเนินกระบวนการพิจารณาในรูปแบบของการไต่สวนและมีมาตรการในการดำเนินกระบวนการแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป เพื่ออำนวยความสะดวกและคุ้มครองผู้เสียหาย จึงตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 มาใช้กับการพิจารณาคดีค้ามนุษย์ ส่วนขั้นตอนการฟื้นฟูเยียวยา มีจำนวน 3 มาตรการ คือการเยียวยาความเสียหายโดยรัฐ เป็นสิทธิผู้เสียหายที่จะเรียกร้อง คือการขอรับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทนจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิด โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นการช่วยเหลือในขั้นตอนการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนที่ประสงค์จะเรียกร้อง โดยผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์มีหน้าที่เพียงแจ้งความประสงค์ที่จะเรียกร้องและให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับอันเกิดจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนเป็นไปตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยพนักงานอัยการจะยื่นเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อศาลที่พิจารณาคดีค้ามนุษย์แทนผู้เสียหาย ส่วนมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหาย โดยเฉพาะความเสียหายต่อจิตใจ อยู่ในความรับผิดชอบของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพในสังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์โดยใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ ภายหลังเมื่อได้รับตัวผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์แล้วมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ เพื่อการฟื้นฟูและเยียวยาจะดำเนินการไปจนผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์มีความพร้อมที่จะกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน และก่อนที่จะส่งตัวผู้เสียหายกลับสู่ครอบครัวจะต้องมีการประเมินความพร้อมของครอบครัวก่อน เมื่อครอบครัวมีความพร้อมจึงจะส่งผู้เสียหายกลับไปอยู่กับครอบครัว และภายหลังส่งกลับไปแล้วยังมีติดตามผลทุกระยะ 3 เดือน 6 เดือน และ 12 เดือน เพื่อสอบถามความประสงค์ที่จะยุติการให้ความช่วยเหลือหรือไม่ เมื่อประสงค์ยุติความช่วยเหลือก็เป็นอันสิ้นสุดกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ซึ่งมาตรการการฟื้นฟูและเยียวยาของไทยเปรียบเทียบกับเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ มี 3 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก กฎหมายต่างประเทศมีการคุ้มครองผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งรวมความผิดฐานค้ามนุษย์ด้วยมีการตรากฎหมายเป็นการเฉพาะเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในคดีค้า

มนุษย์ตลอดจนมาตรการในการฟื้นฟูและเยียวยา โดยเฉพาะการให้บทนิยามความหมายของผู้เสียหายเป็นการเฉพาะ เพื่อให้การคุ้มครอง ฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ซึ่งได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์อย่างแท้จริงและเพียงพอ ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ให้นิยามความหมายนอกจากตัวผู้เสียหายหรือเหยื่อ ยังรวมถึง คู่สมรสผู้พิทักษ์ผู้ปกครองบุตรสายเลือดเดียวกันเช่น พี่ชายหรือน้องชายหรือพี่สาวหรือน้องสาวเป็นต้นสมาชิกในครอบครัวบุคคลอื่นซึ่งถูกกำหนดโดยศาล เป็นผู้มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือเยียวยาสำหรับเครือรัฐออสเตรเลียได้บัญญัติสิทธิเหยื่ออาชญากรรม 17 ประการส่วนประเทศแคนาดาได้มีการแก้ไขปรับปรุงหลักการพื้นฐานของความยุติธรรมสำหรับผู้ซึ่งตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมในประเทศแคนาดาขณะที่ประเทศญี่ปุ่นได้ให้นิยามความหมายผู้เสียหายว่าเป็นบุคคลซึ่งได้บาดเจ็บรุนแรงหรือพิการ และรวมถึงบุคคลในครอบครัวกรณีเหยื่ออาชญากรรมถึงแก่ความตาย ส่วนประเทศไทยการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ ไม่มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงเทียบเคียงได้กับนิยามความหมาย “ผู้เสียหาย” ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ระบุไว้ว่า ผู้เสียหายหมายความว่าบุคคลผู้ซึ่งได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งรวมทั้งบุคคลอื่นซึ่งมีอำนาจจัดการแทนเท่านั้น และเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือ กรณีผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์พิจารณาจากกระบวนการคัดแยกเหยื่อในคดีค้ามนุษย์ ว่าหากผู้ใดตกเป็นเหยื่อบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ ประเทศไทยจึงควรมีนิยามความหมายของผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์โดยให้หมายรวมถึงบุคคลซึ่งได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ แม้ไม่ได้เป็นผู้ถูกระทำโดยตรงก็ตาม เพื่อให้ได้รับการฟื้นฟูและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลซึ่งได้รับผลกระทบอย่างแท้จริง

ประการที่ 2 มาตรการการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน กฎหมายของสหรัฐอเมริกา เครือรัฐออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย ต่างก็มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้การช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียหายหรือเหยื่อเช่นเดียวกันแต่สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และเครือรัฐออสเตรเลีย ตรากฎหมายออกมาเพื่อคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะ ส่วนประเทศไทยมีพระราชบัญญัติกำหนดสิทธิของผู้เสียหายโดยทั่วไปไม่มีลักษณะเฉพาะ ยกเว้นการขอรับเงินช่วยเหลือจากกองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีการกำหนดไว้เฉพาะผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์เท่านั้น โดยต้องร้องขอรับค่าทดแทนจากกองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ส่วนในประเทศแคนาดา การให้ความช่วยเหลืออาชญากรรมในรูปแบบโครงการจ่ายค่าตอบแทน ซึ่งเน้นความร่วมมือจากชุมชนเป็นหลัก มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเจ้าของโครงการ มีอาสาสมัครที่มีประสบการณ์เรื่องเหยื่อเข้ามาช่วยปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น ประเทศไทยควรมีกฎหมายเฉพาะเช่นเดียวกับต่างประเทศ เพื่อการคุ้มครองช่วยเหลือ ฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายและผู้ได้รับผลกระทบในคดีค้ามนุษย์ได้อย่างแท้จริง

ประการที่ 3 มาตรการช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายหรือเหยื่อสหรัฐอเมริกามีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ทั้งในระดับสหพันธรัฐ (รัฐบาลกลาง)

และระดับรัฐ ได้แก่การให้สิทธิแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ที่มีความรุนแรงมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลของโครงการหรือความช่วยเหลือทุกชนิดที่รัฐบาลกลางให้การสนับสนุน และกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดให้มีโครงการนำร่องเพื่อจัดสร้างสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ความช่วยเหลือเหยื่อการค้ามนุษย์ โดยให้อำนาจหน่วยงานในการทำสัญญา หรือให้เงินอุดหนุนแก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดบริการดังกล่าว โดยมีหน่วยงานที่สำคัญในการจัดหามาตรการให้ความช่วยเหลือคือ U.S. Department of Health and Human Services การพิจารณาให้ถิ่นที่อยู่ไม่ถาวร (Nonimmigrant Status) กรณีพิเศษให้กับเหยื่อการค้ามนุษย์ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองการจัดให้มีมาตรการให้ความช่วยเหลือเฉพาะด้านสำหรับเหยื่อการค้ามนุษย์ที่เกี่ยวกับความผิดลามกอนาจารเด็กอัยการสูงสุด (Attorney General) อเมริกาได้จัดให้มีฐานข้อมูลเว็บไซต์เพื่อประโยชน์ในการให้บริการแก่เหยื่อการค้ามนุษย์ กระทรวงพัฒนาสาธารณสุขและมนุษย์ (Health and Human Services) เป็นผู้ให้การรับรององค์กรหรือหน่วยงานที่ให้การฝึกอบรมผู้ประกอบวิชาชีพด้านการดูแลด้านสุขภาพของเหยื่อจากการค้ามนุษย์ และส่งเสริมให้มีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพดังกล่าว การจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือแผนงานหรือโครงการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูและเยียวยาเหยื่อจากคดีค้ามนุษย์ เช่น การจัดตั้งศูนย์บำบัดที่เรียกว่า “Trauma Recovery Center” ซึ่งเป็นสถาบันที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการให้สร้างความรู้และแนวทางปฏิบัติในการดูแลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคดีค้ามนุษย์ การจัดตั้งหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์หรือหน้าที่เฉพาะในการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา หรือป้องกันเหตุบางประการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเหยื่อจากคดีการค้ามนุษย์ เช่น การจัดตั้ง Kawailoa Youth and Family Wellness Center ในรัฐฮาวาย⁴

ประเทศแคนาดา มีมาตรการการฟื้นฟูและเยียวยาหรือบริการตามความประสงค์ของผู้เสียหาย ซึ่งผู้เสียหายแต่ละคนมีความแตกต่างกันไป เช่น ต้องการให้ช่วยซ่อมแซมบ้านหรือช่วยขับรถไปส่งบุตรที่โรงเรียนและในการดำเนินการ โครงการฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายจะมีอาสาสมัครซึ่งเคยมีประสบการณ์การเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งสามารถเข้าใจความรู้สึกและความเจ็บปวดทางด้านจิตใจของผู้เสียหายเป็นอย่างดี และมีความเห็นอกเห็นใจและอดทนในการรับฟังปัญหาของผู้เสียหายและมีแนวโน้มจะปฏิบัติต่อผู้เสียหายในฐานะเพื่อนมนุษย์ และให้การดูแลผู้เสียหายและปฏิบัติงานได้ดีกว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐกระทรวงความปลอดภัยสาธารณะ (Minister of Public Safety) ได้มีการกำหนดแผนการดำเนินงานและมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ คือ National Action Plan to Combat Human Trafficking มีสาระสำคัญเป็นแนวทางบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะในระดับรัฐบาลกลางเพื่อให้มาตรการทางกฎหมายเกิดประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มากยิ่งขึ้น ประเทศแคนาดา มุ่งให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทุกประเภทรวมถึง

³2017 Bill Text CA A.B. 1384

⁴HRS § 352D-7.5

เหยื่อการค้ามนุษย์ โดยประสานงานร่วมกันหน่วยงานในระดับท้องถิ่นเพื่อจัดให้มีการช่วยเหลือรูปแบบต่างที่ตรงกับความต้องการของเหยื่อการค้ามนุษย์โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพร่างกาย จิตใจ และการฟื้นฟูทางสังคม มาตรการที่สำคัญ เช่น มีมาตรการการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูเหยื่อการค้ามนุษย์ (The Victims Fund) เพื่อเป็นทุนอุดหนุน โครงการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของเหยื่อการค้ามนุษย์ เช่น โครงการจัดการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้อง การสร้างความตื่นตัวต่อปัญหาการค้ามนุษย์ การจัดการประชุมเชิงวิชาการเพื่อเพิ่มทักษะที่จำเป็นของบุคลากรซึ่งเกี่ยวข้อง การจัดฝึกอบรมอาชีพ เป็นต้น และการใช้กลไกทางการเงินจากกองทุนในกระทรวงยุติธรรม (Department of Justice Victims Fund) เพื่อให้หน่วยงานท้องถิ่นหรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรยื่นร้องขอการอุดหนุนเพื่อปรับปรุงโครงการหรือมาตรการความช่วยเหลือที่เหมาะสมและดียิ่งขึ้น

สำหรับเครือรัฐออสเตรเลีย มีการจัดตั้งหน่วยให้บริการเหยื่ออาชญากรรม (Victims of Crime Service) หรือที่เรียกว่า "V.O.C.S." ซึ่งเป็นหน่วยอาสาสมัครขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ทั้งให้ความช่วยเหลือเองและชักจูงให้ผู้อื่นช่วยเหลือเหยื่อแห่งอาชญากรรมทุกรูปแบบโดยไม่จำกัดและจัดทำรายงานเสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงปัญหาเกี่ยวกับค้ามนุษย์ จนมีการแก้ไขปรับปรุงระบบศาล วิธีพิจารณาคดีของศาล การริเริ่มประสานงานกันเกี่ยวกับเรื่องเหยื่ออาชญากรรม การปรับปรุงและขยายขอบเขตการให้บริการแก่เหยื่ออาชญากรรมเครือรัฐออสเตรเลียมีมาตรการหลักสำคัญที่รัฐบาลออสเตรเลียกำหนดขึ้นเพื่อใช้แก้ปัญหาการค้ามนุษย์ประกอบไปด้วยมาตรการที่เกี่ยวกับการป้องกันการข่มขู่การค้ามนุษย์ มาตรการที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน มาตรการการดำเนินคดีและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย และมาตรการที่เกี่ยวกับการคุ้มครองหรือสนับสนุนเหยื่อการค้ามนุษย์ และโดยเฉพาะมาตรการในการคุ้มครองหรือสนับสนุนเหยื่อการค้ามนุษย์ประกอบไปด้วยหลักการและมาตรการที่สำคัญได้แก่การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของเหยื่อการค้ามนุษย์ จัดหามาตรการเพื่อดูแลเหยื่อทั้งทางร่างกายจิตใจและสังคม เช่น การจัดหาที่อยู่อาศัย การให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมาย การให้ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล ความช่วยเหลือด้านจิตใจ การจ้างงาน หรือโอกาสในการศึกษาหรือการฝึกอบรม การร่วมมือกับองค์กรภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การปรับใช้มาตรการที่เหมาะสมกับกรณีทั้งมาตรการชั่วคราวและมาตรการในระยะยาว และการป้องกันไม่ให้เกิดการเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ซ้ำอีก

ประเทศญี่ปุ่น มีมาตรการช่วยเหลือทางการเงินตามกฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมแล้ว เพื่อเป็นการฟื้นฟูและเยียวยาแก่เหยื่ออาชญากรรม ประเทศญี่ปุ่นยังมีมาตรการกฎหมายเสริมในการให้ความช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง การให้ทุนการศึกษากรณีบุตรของ

---

⁵ Interdepartmental Committee on Human Trafficking and Slavery. (2015, June). Retrieved from The Department of Home Affairs: <https://www.homeaffairs.gov.au/criminal-justice/files/report-anti-people-trafficking-interdepartmental-committee-july-2014-june-2015.pdf>

เหยื่ออาชญากรรมขาดไร้ผู้อุปการะเรียกว่า “กองทุนสงเคราะห์ความเสียหายจากการกระทำผิดอาญา” มีกลุ่มองค์กรอาสาสมัครซึ่งเครือข่ายช่วยเหลือผู้เสียหายทั่วประเทศกลุ่มเหยื่ออาชญากรรมชมรมทนายทาจจากอุบัติเหตุจากการจราจรทั่วประเทศชมรมผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดอาญาของเด็กชมรมวันพุ่มนี้ของเหยื่ออาชญากรรมและชมรมเหยื่ออาชญากรรมทั่วประเทศกลุ่มทนายความให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและช่วยเหลือทางคดีแก่เหยื่ออาชญากรรม

กฎหมายต่างประเทศดังกล่าวได้กำหนดมาตรการอื่นเพื่อการฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์เป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นมาตรการฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายซึ่งถูกกระทำผิดฐานค้ำมนุษย์สำหรับประเทศไทย มีมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ มีมาตรการในการคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นการดำเนินการสถานคุ้มครองซึ่งอยู่ในสังกัดของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นการดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อดำเนินการฟื้นฟูและเยียวยาความเสียหายโดยเฉพาะทางจิตใจ จากการกระทำผิดฐานค้ำมนุษย์ แต่มีข้อจำกัดเป็นการดำเนินการเฉพาะแต่หน่วยงานของรัฐ และดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อปริมาณคดีค้ำมนุษย์ที่เกิดขึ้นประเทศไทยซึ่งมีองค์กรเอกชนด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เพื่อดำเนินนโยบายในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ แต่รัฐไม่ได้สนับสนุนให้องค์กรเอกชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมร่วมกับรัฐในการฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์

ประการที่ 4 ถ้อยแถลงอันมีผลกระทบต่อเหยื่ออาชญากรรมเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ต่างก็มีบทบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องรับฟังเกี่ยวกับความเสียหายหรือผลกระทบที่เกิดจากการกระทำผิดฐานค้ำมนุษย์จากผู้เสียหาย และนำเอาผลกระทบดังกล่าวมาประกอบดุลพินิจในการพิจารณาและพิพากษาคดีต่อไป เช่น เครือรัฐออสเตรเลียผู้เสียหายมีสิทธิที่จะให้ถ้อยแถลงที่มีผลกระทบต่ออันเนื่องมาจากการกระทำผิดฐานค้ำมนุษย์ ประเทศไทยให้อำนาจศาลสั่งให้เจ้าหน้าที่จัดทำข้อมูลประวัติผู้เสียหายจากการที่ได้รับผลกระทบทางร่างกายและจิต ตลอดจนข้อกังวลอย่างใดต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวหรือการพิจารณาพิพากษาคดี กฎหมายไทยควรมีมาตรการในการรับฟังผลกระทบของผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ ในรูปแบบที่กว้างขวางเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การนำเสนอข้อมูลผลกระทบดังกล่าวของผู้เสียหายต่อศาล ไม่จำกัดเฉพาะวิธีใดวิธีหนึ่งศาลควรได้รับฟังข้อเท็จจริงดังกล่าวจากผู้เสียหายโดยตรงซึ่งผลกระทบ ความทุกข์ทรมานที่ได้รับจากการตกเป็นผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์

ประการที่ 5 เกี่ยวกับหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย ของต่างประเทศที่ศึกษาจะมีหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียวเป็นหลักในการให้การฟื้นฟูและเยียวยา สำหรับประเทศไทยเนื่องจากมุ่งหวังในการความช่วยเหลือ จึงมีหน่วยงานที่เข้าไปเกี่ยวข้องจำนวนมากหลายหน่วยงาน ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต้องระมัดระวังในการแสวงหาข้อเท็จจริงจากผู้เสียหายไม่ให้ถูกกระทบกระเทือนสิทธิ จึงควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดเก็บ

ข้อมูลลงบนฐานข้อมูลกลางเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการปฏิบัติหน้าที่⁶ ซึ่งแต่ละหน่วยงานใช้ร่วมกัน และควรเพิ่มศักยภาพเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้มีความเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้การดำเนินการฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 6 การได้รับชดใช้เยียวยาจากผู้กระทำความผิดเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการที่จะให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เยียวยาความเสียหายเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด และให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบในการกระทำของตนที่ได้กระทำต่อผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม หรือสังคมส่วนรวม การชดใช้ค่าเสียหายโดยความสมัครใจของผู้กระทำความผิดเพื่อผลในการประกอบดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษ ซึ่งในเครือรัฐออสเตรเลียตามพระราชบัญญัติเหยื่ออาชญากรรม (Victims of Crime Act)⁷ ให้สิทธิแก่เหยื่ออาชญากรรมที่จะได้รับค่าตอบแทนความเสียหายและได้รับการชดใช้โดยผู้กระทำความผิดสำหรับประเทศไทยตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์พ.ศ. 2559 มีบทบัญญัติในกรณีและผู้เสียหายจากคดีค้ำมนุษย์ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประสงค์ที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดให้เจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการหรือสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดดำเนินการเพื่อกำหนดค่าสินไหมทดแทน เพื่อแจ้งให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลเรียกเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายต่อศาลแต่ด้วยการบังคับคดีที่ไม่เป็นผลเนื่องจากผู้กระทำความผิดได้ยกย้ายถ่ายโอนสินทรัพย์ เพื่อหลีกเลี่ยงการบังคับคดี ควรเพิ่มมาตรการในการพิจารณาเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาให้มีกระบวนการคุ้มครองชั่วคราวเกี่ยวกับการจัดการสินทรัพย์ของผู้กระทำความผิด เพื่อห้ามการจำหน่ายถ่ายโอนสินทรัพย์ของผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ โดยนำรูปแบบของมาตรการการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่กำหนดว่า ทรัพย์สินหรือเงินตรา รวมถึงดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ไม่ว่าจะมีการจำหน่ายโอนหรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใดจะได้โอนไปเป็นของบุคคลใดหรือปรากฏหลักฐานว่าเป็นของบุคคลใดก็ให้ถือว่าเป็นสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ อยู่ในข่ายของการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล และควรมีมาตรการให้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดสินทรัพย์ไว้ชั่วคราวไม่เกิน 90 วัน เช่นเดียวกับบทบัญญัติในมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และเมื่อศาลเชื่อว่าสินทรัพย์ตามดังกล่าวเป็นสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและคำร้องของผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง หรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของ

⁶ศิริพร ส โครบานค. การค้ำมนุษย์ แนวคิด กลไก และประเด็นท้าทาย.(กรุงเทพมหานคร:มูลนิธิผู้หญิง.2548).น.145-147

⁷ Act No.58 of 2001 อ้างอิงใน สุภัทรา สุปานิ (2555. การเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมข้ามชาติที่ได้รับผลกระทบตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร.ศ. 2000 : ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมข้ามชาติของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ปริญญาโท คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.103

สินทรัพย์หรือผู้รับ โอนสินทรัพย์ที่ไม่มีเหตุผลที่สามารถจะรับฟังได้ศาลจะก็มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดสินทรัพย์ เพื่อบังคับชดใช้ค่าสินไหมแก่ผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ต่อไป เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นเป็นธรรม

2. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

มาตรการในการฟื้นฟูและเยียวยา ผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ เพื่อให้การฟื้นฟูและเยียวยาที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดและส่งผลกระทบต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง เพราะการกระทำความผิดดังกล่าว ไม่เฉพาะแต่ผู้เสียหายเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบ เนื่องจากครอบครัว บุคคลรอบข้าง และชุมชน บางกรณีอาจได้รับผลกระทบกระเทือนสิทธิด้วย ดังนั้น จึงควรมีนियามความหมายจากการใช้คำว่า “Injured Person” หมายถึงผู้เสียหาย มาเป็นการเฉพาะในลักษณะของคำว่า “Victim” หมายถึง ผู้ตกเป็นเหยื่อกับผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์

นอกจากมาตรการการเยียวยาที่เป็นตัวเงินแล้ว มาตรการเพื่อการฟื้นฟูและเยียวยาความเสียหายที่กระทบต่อสภาพจิตใจก็เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไป เนื่องจากผู้ถูกกระทำในคดีค้ำมนุษย์ได้รับการทรมานจากการกระทำของนักค้ำมนุษย์ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ จากการถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพ ลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ย่อมเกิดผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจจึงเป็นสิ่งจำเป็นและจะละเลยเสียไม่ได้ และเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้ผู้เสียหายไม่ตกเป็นผู้ถูกกระทำซ้ำ จึงมีความจำเป็นที่จะดำเนินการด้านการคุ้มครองสวัสดิการ ในประเทศไทยพบผู้ซึ่งให้การคุ้มครองสวัสดิการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ในกฎหมายต่างประเทศนอกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว มีการนำอาสาสมัครซึ่งเคยมีประสบการณ์เป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งสามารถเข้าใจความรู้สึกและความเจ็บปวดทางด้านจิตใจของผู้เสียหายได้ดีกว่ามีความเห็นอกเห็นใจและอดทนในการรับฟังปัญหาของผู้เสียหายและมีแนวโน้มจะปฏิบัติต่อผู้เสียหายในฐานะเพื่อนมนุษย์ ซึ่งทำหน้าที่ได้ดีกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงควรมีสับสนุนให้องค์กรเอกชนด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ซึ่งจดทะเบียนไว้แล้วและอาสาสมัคร เข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครองสวัสดิภาพร่วมกับรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้มีความหลากหลายเป็นทางเลือกแก่ผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ ในอันที่จะอำนวยความสะดวกในการที่จะเข้ารับการฟื้นฟูและเยียวยาต่อไปกระบวนการพิจารณาคดีของศาลควรให้ผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพิจารณาดำเนินการ เช่นการรับข้อเท็จจริงที่ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายที่ได้รับ ตลอดจนข้อกังวลเพื่อประกอบการดำเนินการบวนพิจารณาคดีของศาล ในรูปแบบที่อำนวยความสะดวกแก่การนำเสนอต่อศาล เช่น การนำเสนอด้วยวิธีแถลงถ้อยคำด้วยตนเองเมื่อผู้เสียหายมีความประสงค์ที่จะแถลงความเสียหายหรือผลกระทบซึ่งได้รับการกระทำความผิด หรือการทำบันทึกภาพเคลื่อนไหว (วิดีโอ) เสนอต่อศาลแทนการจัดทำบันทึกหรือการแถลงถ้อยคำต่อศาล และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองฟื้นฟูและเยียวยาผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ ควรเพิ่มพูนความรู้และศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ซึ่งถูกกระทบกระเทือนต่อสภาวะทางจิตใจอย่างรุนแรง ต้องอาศัย

ความเชี่ยวชาญและชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีผลกระทบกระเทือนต่อ สิทธิ หน้าที่และความรู้สึกของผู้เสียหายเป็นสำคัญ

จากการศึกษากฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับมาตรการในการเยียวยาผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ มาตรการในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือ คู่ครอง พี่นฟูและเยียวายังไม่มีเพียงพอเท่าที่ควรและ ตลอดจนบุคลากรในหน่วยงานของรัฐอาจมีไม่เพียงพอจึงเสนอให้แก้ไขกฎหมาย ดังนี้

1. การพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการตีความว่า บุคคลใดอยู่ในบังคับที่จะให้การรับรองและคุ้มครอง จึงควรเปลี่ยนนิยามความหมายจากการใช้คำว่า “Injured Person” หมายถึง ผู้เสียหาย มาเป็นการเฉพาะในลักษณะคำว่า “Victim” หมายถึง ผู้ตกเป็นเหยื่อกับ ผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ จึงเห็นควรเพิ่มเติมบทนิยามในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559

2. กรณีการการที่ผู้เสียหายได้รับอันตรายอันเกิดต่อร่างกายหรือจิตใจ และข้อวิตกกังวลหรือ ข้อคิดเห็นอย่างอื่นของผู้เสียหาย ตลอดจนพฤติกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งศาลเห็นว่าจะประโยชน์ต่อการ วินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราวหรือการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น เมื่อศาลประสงค์ให้เจ้าหน้าที่จัดทำข้อมูล เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเสนอต่อศาลเพื่อประกอบดุลพินิจในการพิจารณาคดี พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำ มนุษย์ พ.ศ. 2559 มาตรา 10 กรณีเมื่อผู้เสียหายประสงค์ให้ “ถ้อยแถลงอันมีผลกระทบต่อเหยื่ออาชญากรรม (Victim Impact Statements)” ต่อศาลด้วยตนเอง ซึ่งศาลควรได้รับฟังข้อเท็จจริงดังกล่าวจากผู้เสียหาย จึงเห็น ควรเพิ่มเติมดังกล่าวในบทบัญญัติมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559

3. การบังคับคดีตามผลคำพิพากษากับสินทรัพย์* ของผู้กระทำความผิด ไม่อาจกระทำได้เพราะมี ยักย้าย ถ่ายโอนสินทรัพย์ เพื่อหลีกเลี่ยงการบังคับคดี มาตรการในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งจึงยังไม่เพียงพอ จึงควรมีมาตรการคุ้มครองชั่วคราวเกี่ยวกับการจัดการสินทรัพย์หรือ เงินตรา รวมถึงดอกเบี้ยของเงินหรือสินทรัพย์ที่เกิดจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ไม่ว่าจะมีการ จำหน่ายจ่ายโอนหรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใดจะได้โอนไป เป็นของบุคคลใดหรือปรากฏหลักฐานว่าเป็นของบุคคลใดก็ให้ถือว่าเป็นสินทรัพย์ที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดฐานค้ำมนุษย์ อยู่ในข่ายของการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล และควรมีมาตรการให้มีอำนาจ สั่งยึดหรืออายัดสินทรัพย์ไว้ชั่วคราวมีกำหนดไว้ไม่เกิน 90 วัน และเมื่อศาลเชื่อว่าสินทรัพย์ตามดังกล่าวเป็น ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและคำร้องของผู้ที่เกี่ยวข้องผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับ โอนทรัพย์สินไม่มีเหตุผลที่สามารถจะรับฟังได้ศาลจะก็มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อบังคับคดีใช้ค่า

*สินทรัพย์ (assets) หมายถึง ทรัพย์สินรวมทั้งสิทธิเรียกร้องที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 950/2546 และ 5610/2548)

สินไหมแก่ผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ต่อไป จึงเห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติบัญญัติในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559

4. ผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์บางส่วน ปฏิเสธที่จะเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพในสถานคุ้มครอง เพราะกระทบต่อการดำรงชีพประเทศไทยควรสนับสนุนให้องค์กรเอกชนด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ซึ่งได้จดทะเบียนไว้แล้วหรืออาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครองสวัสดิภาพร่วมกับรัฐ เพื่อผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์มีทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้นจึงเห็นควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

5. การให้ความช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์มีหลายหน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือเพื่อไม่ให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เป็นการผู้เสียหายละเมิดสิทธิผู้เสียหาย จึงควรมีการจัดเก็บข้อมูลลงฐานข้อมูลกลาง โดยกำหนดขั้นตอนของการเข้าตรวจสอบข้อมูลของแต่ละหน่วยเพื่อใช้เป็นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ จึงเห็นควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

บรรณานุกรม

ศิริพร สโครบานค. การค้ามนุษย์ แนวคิด กลไก และประเด็นท้าทาย.(กรุงเทพมหานคร:มูลนิธิผู้หญิง,2548). น.145-147

Act No.58 of 2001 อ้างอิงใน สุภัทรา สุปानी (2555. การเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมข้ามชาติที่ได้รับผลกระทบตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 :ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมข้ามชาติของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ปริญญาโท คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.103

2017 Bill Text CA A.B. 1384

Department of Home Affairs: <https://www.homeaffairs.gov.au/criminal-justice/files/report-anti-people-trafficking-interdepartmental-committee-july-2014-june-2015.pdf> HRS § 352D-7.5

Interdepartmental Committee on Human Trafficking and Slavery. (2015 , June). Retrieved from The